

บทที่ 5

บทบาทของหนังตะลุงตำบลไผ่รอบที่มีต่อชุมชนไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

หนังตะลุงตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนในตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เป็นศิลปะการแสดงที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาช้านานซึ่งสะท้อนจิตใจของผู้คนแต่ละยุค แต่ละสมัยอย่างชัดเจน คนในหมู่บ้านนิยมเล่นหนังตะลุงหรือเชิดหนังตะลุงในงานเทศกาลและงานพิธีต่างๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอ ดังนี้

1. ด้านความบันเทิง
2. ด้านการศึกษา
3. ด้านการอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
4. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมหัตถกรรมศิลป์
5. ด้านการอนุรักษ์ดนตรีและศิลปะ
6. ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ
7. ด้านการส่งเสริมอาชีพ

ด้านความบันเทิง

หนังตะลุงมีบทบาทต่อสังคมชาวบ้านมาตั้งแต่อดีต แม้ปัจจุบันจะมีสิ่งอื่นเข้ามา เช่น ภาพยนตร์ ดนตรีสากล ดนตรีลูกทุ่ง ฯลฯ หลายสิ่งหลายอย่าง ในสมัยก่อนเรื่องที่แสดงหนังตะลุงส่วนใหญ่เป็นลักษณะของนิทานเรื่งมรยม์ ผู้ดูได้รับความเพลิดเพลินในเนื้อเรื่องที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันไป เพลิดเพลินชอบใจและซาบซึ้งในกลอนที่เข้ากับเสียงดนตรี เช่น ขับบท (กลอน) เข้าทำนองอื่นๆ ตามความนิยมของท้องถิ่น ดังนั้นจึงอาจจัดหนังตะลุงเข้าในประเภทการละคร เพราะใช้รูปหนังเป็นตัวละคร เรื่องที่แสดงสมัยก่อนมักเป็นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เช่นเดียวกับการนิยมนวนคดีร้อยกรองสมัยก่อน นวนคดี นวนกรรมจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเป็นที่นิยม และเล่ากันแพร่หลายภายหลังได้นำเอานวนิยายเข้ามาเล่นบ้าง โดยเฉพาะการแสดงสมัยก่อนเป็นรูปแบบของนวนคดี และนวนคดีท้องถิ่นตามลักษณะของนวนคดีทั้งหลายจะเป็นลักษณะที่กระตือรือร้นของผู้ดู ผู้ชมให้สูงส่งขึ้น เช่น การทำดีได้ดี ธรรมะย่อมชนะอธรรมเสมอไป บางเรื่องอาจเป็นนวนกรรมท้องถิ่นที่เป็นลักษณะเดียวกันเนื้อเรื่องจะใส่ชีวิตจิตใจของตัวละครตามหน้าที่ไว้อย่างพร้อมมูล หากผู้ชมพอใจ อุปนิสัย และการประพฤติปฏิบัติของตัวละครตัวใด (ที่ดี) ก็จะถ่ายทอดเอาอุปนิสัย

นั่น จุดประสงค์สำคัญอย่างหนึ่งของการแสดงหนังตะลุงตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ก็คือ เพื่อให้ผู้ดูได้รับความสนุกสนาน เรื่องราวต่างๆ ที่นายหนังผูกขึ้นจะมีสาระและให้ความบันเทิง นายหนังจะผูกเรื่องให้มีบทต่างๆ หลายรส เช่น บทตื่นเต้น บทรัก บทโศก และที่สำคัญก็คือ บทตลกซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะขาดไม่ได้ในการแสดงหนังตะลุง เรื่องที่นายหนังตะลุงจะผูกขึ้นนี้มักจะขมวดปมไว้ในตอนท้ายให้เป็นปัญหาชวนสนใจ ชวนติดตาม และแม้บางเรื่องจะมีเนื้อเรื่องที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ผู้ชมก็จะได้รับความบันเทิงจากศิลปะการแสดงของนายหนัง บทพากย์ บทเจรจา ที่มีอารมณ์คมคาย สองแง่สองงาม ตลกขบขัน เสียดสี ประชดประชัน ที่เชิญชวนให้เกิดความสนุกสนาน และเป็นการแสดงประเภททาบเงาที่ยังเหลืออยู่เพียงอย่างเดียว หนังตะลุงนอกจากจะทำให้ผู้ชมหรือผู้ฟังเกิดอารมณ์ขันแล้วยังทำให้ตัวนายหนังเอง ได้ผ่อนคลายอารมณ์และความรู้สึกส่วนตัวอีกด้วยการทำให้เกิดอารมณ์ขันนั้นซึ่งปรากฏในบทตลก ความสำคัญของตัวตลกและบทตลก มีดังนี้

1. ตัวตลก

มุขตลก เป็นเรื่องเล่าประเภทที่นำเสนอภาพที่มีมูลความจริง แต่แฝงไว้ซึ่งการเสียดสี ล้อเลียนสังคมในยุคปัจจุบันที่เกิดขึ้น เป็นการนำความสนุกสนาน ตลกขบขันมาให้แก่ผู้ฟัง ผู้ชม เนื้อหาของมุขตลกมักเป็นการพาดพิงมาตรฐานหรือกฎระเบียบบางอย่างในสังคม ยิ่งสังคมเคร่งครัดเรื่องใดเรื่องนั้นมักจะเป็นเนื้อหาของมุขตลก การแสดงหนังตะลุง นอกจากจะให้อารมณ์ขันแล้ว ยังเป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ที่ให้ความไพเราะก่อให้เกิดภาพพจน์หรือจินตนาการ ปลุกเร้าอารมณ์ ทั้งของหัวหน้าคณะและผู้ชมหรือผู้ฟังให้เกิดความรู้สึกรื่นเริง ประทับใจ และเกิดความสนุกสนานครึกครื้นด้วยภาพ เสียง สีลาการเชิดรูป ตลอดจนเนื้อหาสาระ จากบทบาทเพื่อสร้างความบันเทิงดังกล่าวอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการแสดงก็จะก่อให้เกิดบทบาทหน้าที่อื่นๆ ตามมา เช่น บทบาทในการเป็นครูสอนภาษา บทบาทในการเป็นเครื่องควบคุมและรักษาปทัสถานทางสังคม บทบาทในการเป็นเครื่องสื่อสารชาวบ้าน บทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์สังคม บทบาทในการสื่อประสานความสัมพันธ์ทางสังคม อารมณ์ขันก็เป็นสิ่งบันเทิงอีกอย่างหนึ่งที่อยู่ในวิถีของมนุษย์ แต่การที่ศิลปินจะแสดงออกซึ่งอารมณ์ขันในเชิงศิลปะในรูปแบบต่างๆ กันนั้น ศิลปินต้องฝึกฝนและพัฒนาศิลปะการเล่นหนังตะลุง ดังนั้นจึงนับได้ว่าเป็นศิลปะที่สื่ออารมณ์ขันได้อย่างดีเยี่ยม อารมณ์ขันในหนังตะลุงตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีดังนี้

1.1 อารมณ์ขันที่เกิดจากรูปร่างหน้าตาของตัวหนัง ตัวหนังที่เป็นกษัตริย์ หรือเจ้านาย เช่น พระ นาง ยักษ์ และลิง นั้น จะมีความสวยงามในด้านรูปร่างหน้าตาตลอดจนการแกะสลัก ลวดลาย แต่ตัวตลกนั้นจะมีรูปร่างหน้าตาขวนขวาย มักจะเป็นความบกพร่องทางด้านร่างกายที่ได้มาจากคนจริงๆ

1.2 อารมณ์ขันที่เกิดจากท่าทางของตัวหนัง ผู้เชิดสามารถเชิดชักให้ตัวหนังมีท่าทางเหมาะสมกับบรรยากาศและอารมณ์ตามบทบาทในท้องเรื่อง เช่น ตอนเข้าต่อสู้กัน วีนหนีคลานหนีหลบ หอบ ตกใจ สั่นกลัว ฯลฯ ซึ่งผู้เชิดจะต้องใช้ศิลปะและฝึกฝนมาจนชำนาญ เช่น ตอนปกป้องกระโดดลงไปเมืองบาดาล

2. เนื้อเรื่อง

2.1 อารมณ์ขันที่เกิดจากเสียงพากย์ และเจรจาของตัวหนัง นอกจากผู้เชิดจะมีศิลปะในการเชิดเป็นอย่างดีแล้ว ผู้เชิดยังต้องมีศิลปะในการใช้เสียงพากย์และเจรจาให้สอดคล้องไปกับลีลาท่าทางของตัวหนัง เช่น เวลาเชิดตัวหนังตลก ก็มักจะพากย์ให้เป็นคนอารมณ์ดี ร่าเริง มีเสียงหัวเราะแทรกในคำพูดเป็นระยะๆ ส่วนตัวหนังตัวตลกที่มีบทบาทในการแสดงอื่นๆ นั้นมีเสียงสูงพูดจาคล่องแคล่ว เจ้าความคิด ก็ต้องใช้ผู้พากย์ที่มีเสียงทุ้มต่ำใหญ่ พูดจากำปั้นทุบดิน ใจที่ตรงไปตรงมาตามประสาคนชื่อ

2.2 อารมณ์ขันที่เกิดจากมุขตลกของเนื้อเรื่อง ซึ่งมีผู้แสดงหนังตะลุงได้ใช้กลวิธีการผูกเรื่องการวางมุขตลก การสรรหาคำมาใช้พากย์ ใช้เจรจา เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

2.3 อารมณ์ขันที่เกิดขึ้นโดยผู้พากย์ไม่ได้ตั้งใจ แต่ผู้ชมเกิดขบขันเพราะความบกพร่องในเรื่องการใช้ภาษากลางของผู้พากย์สำเนียงพูดของคำบางคำจึงมีสำเนียงหรือเสียงวรรณยุกต์แบบภาษาท้องถิ่น

ด้านการศึกษา

หนังตะลุงตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เป็นแบบแผนพฤติกรรมของสังคม ที่มีเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมและมีหน้าที่ที่ทำให้สังคม คงสภาพอยู่ได้หรือเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมที่เป็นแบบอย่างในการคิดการกระทำสิ่งต่างๆ อันจำเป็นในการดำรงอยู่ของสังคมและเป็นโครงสร้างสังคมที่มีพลวัต มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะสังคมแต่ก็เคลื่อนไหวและมีพลังอำนาจต่อการเปลี่ยนแปลงในส่วนของวิถีชีวิตคนและชุมชน หนังตะลุงคณะจำลองศิลปจัดเป็น สถาบันศิลปะและนันทนาการ และ / หรือการแสดงพื้นบ้านที่เป็นผลผลิตของกลุ่มชนเช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อตอบสนองตามความต้องการของตนเองและสังคมในชุมชนนั้นการแสดงพื้นบ้าน เกิดขึ้นจากความคิดและการแสดงออกของ

ชาวบ้าน เพื่อความสนุกสนานร่วมกันในกลุ่มชาวบ้านโดยมีชาวบ้านเป็นผู้สืบทอดและเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย การที่การเล่น หรือการแสดงพื้นบ้านชนิดใดได้รับการสืบทอดกันมานานจนเป็นมรดกวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของท้องถิ่น ย่อมแสดงให้เห็นว่าการละเล่นหรือ การแสดงพื้นบ้านชนิดนั้นมีความสัมพันธ์กับสภาพของท้องถิ่นและมีบทบาทหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในสังคมนั้น มิฉะนั้นการเล่นหรือการแสดงพื้นบ้านชนิดนั้นๆ จะดำรงอยู่ในสังคมไม่ได้ เพียงแต่บทบาทหน้าที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคม บทบาทหน้าที่ดังกล่าว เช่น เป็นเครื่องนันทนาการชาวบ้าน เป็นสื่อในการติดต่อกับวิญญาณหรือสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติเป็นสื่อมวลชนชาวบ้าน เป็นเครื่องควบคุมและรักษาปทัสถานทางสังคม เป็นสื่อสารเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม และเป็นเครื่องบันทึกภาพของสังคม เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หนึ่งตระกูลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เป็นการแสดงพื้นบ้านที่มีคุณค่าอย่างยิ่งเป็นที่รวมของศิลปะหลายแขนง นับตั้งแต่ศิลปะของการประดิษฐ์ตัวหนัง ศิลปะการแต่งบท ศิลปะการเชิดศิลปะการพากย์และเจรจาออกจากรันเนื้อหาของบทหนึ่งตระกูลคณะจำลองศิลปะยังให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้แง่คิด คติธรรม และอาจนำไปใช้อำนวยประโยชน์ในการใช้เป็นการประชาสัมพันธ์เป็นอย่างดี เพราะวิธีการแสดงหนังตะลุงอีสานมีศิลปะที่เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน หากได้รับการปรับปรุงให้มีการพัฒนาให้ทันต่อสภาพของสังคมในปัจจุบัน

ด้านการอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. ภาษาถิ่น

สภาพของวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมและสังคม เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม วัฒนธรรมใดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็จะเป็นวัฒนธรรมที่ตายไปในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์อย่างปัจจุบันที่สภาพสังคมและวิถีชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย มนุษย์ซึ่งอยู่ในสังคมก็สร้างวัฒนธรรมใหม่ๆ ขึ้นโดยมีแนวโน้มของการประสมประสานกันมากขึ้น หรือโดยการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตและสังคมของมนุษย์ จึงเกิดการกระจายวัฒนธรรมจากถิ่นหนึ่งไปสู่อีกถิ่นหนึ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงก็จะเป็นไปอย่างทั่วถึงในระดับเดียวกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกันอยู่ในปัจจุบัน หนึ่งตระกูลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ก็เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นศิลปะการแสดงหรือศิลปะการเล่นเงา ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาช้านานที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตภาษาถิ่นของชาวบ้านตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ได้เป็นอย่างดี ได้นำปรับเข้ากับวิถีชีวิตของตนตามปฏิภาณไหวพริบ

ของตน ดังนั้นนายหนังตะลุงจึงมีลีลาการใช้ภาษาที่ใช้ในการพากย์ตัวหนังหลากหลายภาษา เช่น ภาษาไทยกลางจะใช้กับ พระราชา ตัวเอก นางเอกและตัวเจ้าทอง ซึ่งเป็นตัวแทนนายหนัง ตอนบอกเรื่อง ภาษาไทยอีสานจะใช้กับตัวเสนา ภาษาของตนคือไทยทรงดำจะใช้กับตัวเสนาที่ติดตามพระเอก ภาษาใต้ก็จะใช้กับ พระฤๅษี แต่สำเนียงทำนองร้องจังหวะยังคงคล้ายหนังตะลุงปักข์ได้อยู่ มักใช้บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เทคนิคการพากย์ นายหนังจะไม่ขึ้นต้นด้วย บัดนั้นอย่างไหน ตัดส่วนคำว่าบัดนั้นทิ้งไป โดยการที่ชุมชนตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ได้มีการปรับเปลี่ยนหนังตะลุงของภาคใต้ ให้เป็นหนังตะลุงที่มีลักษณะพื้นบ้านของชุมชน โดยในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางนิเวศของชุมชน ในการแสดงประเภทอื่นๆ ตัวละครที่โดดเด่นและติดตามตรึงใจผู้ชมที่สุด มักจะเป็นพระเอก นางเอก แต่สำหรับหนังตะลุง ตัวละครที่จะอยู่ในความทรงจำของคนดูได้นานที่สุดก็คือตัวตลก มีเหตุผลหลายประการ ที่ทำให้ บทตลกของหนังตะลุงติดตรึงใจผู้ชมได้มากกว่าพระเอกหรือนางเอก ดังต่อไปนี้

ตัวตลกมีความผูกพันใกล้ชิดกับผู้ชมมากกว่าตัวละครอื่นๆ เพราะตัวตลกทุกตัวในตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เป็นคนท้องถิ่น พูดภาษาท้องถิ่น เชื่อกันว่าตัวตลกเหล่านี้สร้างเลียนแบบมาจากบุคลิกของบุคคลที่เคยมีชีวิตอยู่จริง นายหนังสามารถถอดฝัปากการพากย์ของตนได้เต็มที่ ตัวตลกทุกตัวมีบุคลิกเฉพาะ และตัวตลกหลายตัวมีถิ่นกำเนิดที่ชัดเจน ซึ่งมักจะเป็นท้องถิ่นที่มีสำเนียงพูดที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างจากตำบลหรืออำเภอข้างเคียงตามภูมิภาคและสภาพท้องถิ่น นายหนังที่พากย์ได้ตรงกับบุคลิก และสำเนียงเหมือนคนท้องถิ่นนั้นที่สุดก็จะสร้างความประทับใจให้แก่คนดูได้มาก

2. วรรณกรรมท้องถิ่น

จากการศึกษาแล้วทำให้ทราบว่า แม้ว่ารูปแบบของหนังตะลุงตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร จะมาจากภาคใต้ของประเทศไทย แต่เมื่อกลายมาเป็นหนังตะลุงตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร แล้วย่อมจะเป็นศิลปะการแสดงที่มีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้าไปผสมผสาน เพราะจากบทการแสดงของหนังตะลุง และจากการใช้ภาษาถิ่น ในการแสดงและเข้าไปมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิต ต่อการประพฤติปฏิบัติกรดำเนินชีวิต หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า เมื่อชุมชนรับเอาหนังตะลุงซึ่งเป็นศิลปะการแสดงประจำถิ่นของภาคใต้เข้ามา พวกเขาย่อมปรับเปลี่ยน ทำให้เกิดเนื้อเรื่องที่เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่เป็นศิลปะการแสดงชุดดังกล่าวให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมหัตถกรรมศิลป์

การแกะรูปหนังตะลุง

ในการประดิษฐ์สร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมการแกะรูปหนังตะลุงนี้ จะเห็นได้ว่าจากรูปหนังที่ได้ผลิตขึ้นมานั้น มีขั้นตอน วิธีการที่ซับซ้อนมาก ในการผลิตให้ออกมาเป็นตัวหนังตะลุงได้ และการที่ช่างได้พัฒนาภูมิปัญญา เพื่อสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นนั้น ช่างต้องใช้ฝีมือในการผลิตโดยไม่ต้องอาศัยเครื่องจักรกลหรือเทคโนโลยีในการผลิต แต่เน้นการนำวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานจนสามารถประกอบเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนหลายครัวเรือนและมีการรวมกลุ่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก่อให้เกิดความรักสามัคคีสามารถสร้างเสริมให้สังคมสันติสุขและยั่งยืนได้

ด้านการอนุรักษ์ดนตรีและศิลปะ

ในท้องถิ่น ชุมชนควรมุ่งส่งเสริมโดยการปลูกจิตสำนึก โดยเฉพาะเยาวชนให้ตระหนักถึงคุณค่าและแก่นสาระ และความสำคัญของดนตรีไทย ที่ใช้ในการแสดงแบบดั้งเดิม ตามแบบเดิม และรวมไปถึงภูมิปัญญาด้านการแกะรูปหนังตะลุง ส่งเสริม สนับสนุนและสืบทอดการนำภูมิปัญญาการแกะรูปหนังตะลุงและการเล่นหนังตะลุงซึ่งควบคู่กันมายาวนาน เช่น การประกวดแกะรูปหนังตะลุง การประกวดการแสดงหนังตะลุงของนักเรียน ของท้องถิ่นทั้งในอดีตและปัจจุบันเพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งความภาคภูมิใจของชุมชน เป็นต้น

1. เครื่องดนตรี

ลูกคู่หนังตะลุง เป็นบุคคลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดงหนังตะลุงเป็นอย่างมากเพราะเป็นผู้ที่คอยบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุงให้บทบาทการแสดงหนังตะลุงนั้น มีอารมณ์คล้อยตามไปตามบทต่างๆ เช่น บทโกรธ บทรัก บทดีใจ บทเสียใจ เป็นต้น ซึ่งดนตรีหนังตะลุงนั้นเป็นดนตรีที่ใช้ประกอบการเชิด การบรรเลงไปกับบทร้องหนังตะลุง ดนตรีหนังตะลุงดั้งเดิมมีเครื่องดนตรี 6 ชนิด คือ 1) ม้องคู่ (โหม่ง) 2) ทับ 3) ฉิ่ง 4) กลองตุ๊ก 5) กรับ 6) ปี่ บางคณะอาจเพิ่มซออู้ หรือซอดัง อีกชนิดหนึ่ง

สำหรับปี่และซอเป็นส่วนส่วนตัวนักดนตรีเอง เมื่อมีงานนายหนังจะเป็นผู้ติดต่อว่าจ้างให้นักดนตรีมาเล่น นักดนตรีจะต้องนำเครื่องดนตรีนั้นๆ ไปเอง โดยทางคณะหนังตะลุง มีเครื่องดนตรีประจำวงของตนอยู่ 5 ชิ้น คือ 1) ม้องคู่ (โหม่ง) 2) ทับ 3) ฉิ่ง 4) กรับ 5) กลองตุ๊ก จังหวะดนตรีหนังตะลุง ยึดจังหวะทับเป็นหลัก ทำนองใช้ปี่เป็นตัวดำเนินทำนอง เมื่อกาลเวลายุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ความเจริญก้าวหน้าต่างๆ ก็เกิดขึ้น เทคโนโลยีและความบันเทิงต่างๆ ก็เข้ามาในสังคม ทำให้ชาวบ้านสามารถเลือกความบันเทิงต่างๆ ได้มากขึ้น หนังตะลุงจึงได้รับความสนใจจาก

ชาวบ้านน้อยลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทำนอง และจังหวะดนตรี หนึ่งตะลุงไม่น่าสนใจเท่าที่ควร จึงทำให้ดนตรีหนึ่งตะลุงต่อ เปลี่ยนไปตามกาลสมัย ถึงแม้ว่าเปลี่ยน แต่ยังคงไว้ซึ่งดนตรีพื้นบ้านอยู่ ฉะนั้นเพื่อเป็นการรักษาดนตรีหนึ่งตะลุงในชุมชนไว้ จึงได้นำเครื่องดนตรีสากลบางชิ้นมาเล่น ประกอบการแสดงเพื่อเพิ่มความสนใจให้หนึ่งตะลุงมีสีสันมากขึ้นในการประยุกต์ดนตรี และการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ประกอบการแสดงหนึ่งตะลุงให้คงอยู่และสืบสานต่อไป

ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ

ชาวไทยทรงดำในตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้างนั้นมีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ มีความเชื่อว่าผู้ที่ตายแล้วไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ญาติ หรือคนที่เคารพนับถือนั้น ต้องมีการเชิญวิญญาณเข้าบ้าน ซึ่งจะมีห้องผีเรือนเพื่อนำวิญญาณเข้า มีการเชิญวิญญาณมากินเครื่องเซ่นไหว้ ในพิธีต่างๆ เช่น พิธีเสนเฮือน หรือ หล่อเฮือน ถือได้ว่าชาวไทยทรงดำมีความยึดมั่นในการเซ่นไหว้ บรรพบุรุษและมีความกตัญญูต่อบุพการีและผู้ที่มีพระคุณ และมีการสืบทอดเชื้อสายกันมาโดยต่อเนื่องและมั่นคงในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดความระลึกอยู่เสมอเหมือนพ่อแม้อยู่กับเรา และทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่เครือญาติ เป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม ก็เพราะด้วยชาวไทยทรงดำมีความเชื่อเกี่ยวกับจิตวิญญาณ หรือผี เทพเจ้า ผีมด ผีบรรพบุรุษ ซึ่งเชื่อว่าความสุข ความทุกข์ บังเกิดมาจากการดลบันดาลของจิตวิญญาณ หรือผี เทพเจ้า ผีมด ผีบรรพบุรุษ ที่พอใจ หรือไม่พอใจ เพราะตนนั้นกระทำความผิด เพื่อขอถ่ายโทษ มิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายขึ้น มักมีการบนบานศาลกล่าว และมีการแก้บนตามที่บนไว้ และการบนบานศาลกล่าวโดยทั่วไป จะบนด้วยหมูเห็ดเป็ดไก่ อันเป็นเรื่องอาหารแล้ว อาจจะบนบานประเภทบนเท็งให้ชมการแสดงต่างๆ ในสมัยนั้นการแสดงที่ลิเก โขน หนังก็หายาก จึงนิยมแก้บนโดยการแสดงหนึ่งตะลุง อันเป็นมรดกอันนั้นก็สืบสานมาถึงลูกหลานชาวตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ได้ดู ได้ชมกัน

ด้านการส่งเสริมอาชีพ

อาชีพการแสดง

โอกาสที่หนึ่งตะลุงจะแสดง คือ งานสมโภชหรืองานเฉลิมฉลอง ส่วนงานมงคลนั้นแต่เดิมจะไม่นิยม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่เป็นมงคลแก่เจ้าของงาน แต่ปัจจุบันจะไม่เคร่งครัดนัก สำหรับงานศพ ถ้าเป็นงานศพสดจะไม่นิยม เพราะเจ้าของงานกำลังอยู่ในอารมณ์เศร้า ไม่ต้องการมหรสพ แต่ถ้าเป็นงานศพกระดูกก็มีในบางท้องถิ่นเท่านั้นที่นิยมกัน คณะหนึ่งที่จะเล่นในงานศพ มักเป็นหนังที่มีเคล็ดลับเวทมนตร์คาถาเพื่อกันภัยไว้ให้แก้ตน ในปัจจุบันนี้ดูเหมือนว่าการแสดงหนึ่งตะลุง มักจะอยู่ในรูปการจัดการหารายได้เป็นส่วนใหญ่ อาจจะหารายได้บำรุงวัดหรือไม่ก็เป็นที่รู้จักการค้า

ไปก็มี การแสดงหนังตะลุงโดยปกติจะเริ่มแสดง 20.00 นาฬิกาซึ่งจะเรียกว่า 1 เพลา แต่ถ้าแสดงตั้งแต่ 20.00 น. ถึง สว่างจะเรียกว่า 2 เพลา ซึ่งทางคณะจะคิดราคา 1 เพลาละ 10,000-15,000 บาท ถ้าเป็นโรงแข่งก็แพงกว่าเล็กน้อย แล้วแต่จะตกลงได้กับเจ้าของงานที่จ้างไปแสดง